

Piloti v rámci zajištění bezpečnosti letu potřebují mnoho informací, zejména se jedná o informace o činnosti letadel v jeho okolí a možnostech při přistání. V tomto směru je jim neocenitelným pomocníkem rádiová komunikace, která umožňuje domluvu se svými kolegy piloty, ale i domluvu řízením provozu letiště. V mnohých případech si již bez používání rádia létání nelze představit, což se týká zejména provozu v CTR, TMA, a případně v omezených prostorech. Rozvoj letectví a cenová dostupnost letadel a prostředků SLZ vede k nárůstu počtu letů. Zejména s rozvojem letecké dopravy v evropském teritoriu rostou požadavky orgánů řízení na nové frekvence.

Kmitočtové pásmo vyhrazené pro leteckou komunikaci je již zcela naplněno a dostáváme se tak do situace, kdy další volné kmitočty nejsou snadno k dispozici. Další kmitočtová pásma vhodná pro letectví jsou plně obsazena jinými aplikacemi a jejich uvolnění není možné. Jako nejsnazší řešení se jeví zvýšení kapacity leteckého kmitočtového pásma. V současné době jediné řešení, které se nabízí, je zúžení šíře přenosového kanálu z 25 kHz na 8,33 kHz.

Tímto krokem naroste kapacita kmitočtového pásma o cca 66%. V tomto směru se bude jednat o dosti významný krok, který umožní další rozvoj létání, respektive jeho řízení. Otázkou přechodu na 8,33 kHz se Eurocontrol a ICAO zabývá již několik let a tento přechod je rozložen do několika kroků.

Nejprve byl proveden přechod na šířku kanálu 8,33 kHz ve výškách nad FL 195. Nyní se přistoupilo k provedení této operace ve výškách od GND do FL 195. Nicméně tato operace není tak jednoduchá, jak se na první pohled může zdát. Bude třeba výměna zařízení u leteckých a letadlových stanic (tzn. radiostanic pracujících v leteckém pásmu na zemi, resp. v letadle), neboť stanice se současnou šířkou kanálu 25 kHz nejsou schopny bezchybně komunikovat se stanicemi s šířkou kanálu 8,33 kHz a naopak.

Kanál 8,33 kHz vznikne rozdělením současného kanálu 25 kHz na tři díly, kde jeden nosný kmitočet je stejný jako nosný kmitočet pro šířku 25 kHz, ale s šířkou kanálu 8,33 kHz a další kanál bude mít nosný kmitočet + 8,33 kHz, nebo -8,33 kHz.

Pro ilustraci: Máme-li kanálování po 25 kHz, potom jsou například kmitočty kanálů 119,975 MHz, 120,0 MHz, 120,025 MHz a 120,05 MHz. V případě kanálování po 8,33 kHz, je například kmitočet 120,0 MHz rozdělen na následující kmitočty: 119,99167 MHz, 120,0 MHz a 120,00833 MHz. Tímto krokem se potom do původní šířky kanálu 25 kHz dostávají tři kanály s šířkou 8,33 kHz.

Ilustrační foto K. Večeřa

Přechod na širší kanálu

8,3

Ing. Jiří Valenta, Odbor civilního letectví, Ministerstvo dopravy ČR

Z pohledu komunikace tak dojde k překrytí původního kanálu o šířku 25 kHz dalšími kanály šířky 8,33 kHz. Podle provedených měření sluchitelnosti **není možná komunikace přijímače s šířkou kanálu 25 kHz s vysílačem s šířkou kanálu 8,33 kHz a naopak**. Je-li užít přijímač s šířkou kanálu 25 kHz vůči vysílači s šířkou kanálu 8,33 kHz, je příjem rušen vysílači sousedních kanálů, které padnou do šířky kanálu 25 kHz. Naopak, je-li užít vysílač s šířkou kanálu 25 kHz vůči přijímačem s šířkou kanálu 8,33 kHz,

Činnost této pracovní skupiny probíhá od listopadu 2009. V rámci jednání této skupiny je precizován navržený plán přechodu. Skupina 8,33 PSG na svých pravidelných jednáních zhruba jednou za půl roku tento plán podle stanovisek většiny zemí upřesňuje a upravuje. Konečný plán na úrovni pracovní skupiny 8,33 PSG by měl být přijat začátkem roku 2011 a během druhého čtvrtletí roku 2011 by měl být přijat na úrovni EU.

V současné době jsou z časového hlediska navrhovány dva scénáře:

Scénář 1

Po 1. 1. 2012

Letadla

Všechna letadla operující v regionu ICAO EUR certifikovaná k letové způsobilosti po 1. lednu 2012 musí být vybavena radiostanicí s šířkou kanálu 25 kHz i 8,33 kHz. Totéž se týká i případů výměny radiostanice u již provozovaných letadel. Ruční komunikační stanice uváděné do provozu po 1. lednu 2012 musí být způsobilé komunikovat s šířkou kanálu 25 kHz a 8,33 kHz.

Pozemní systém

Všechny letecké stanice instalované, nebo upravované a měněné po 1. lednu 2012 musí být způsobilé komunikovat s šířkou kanálu 25 kHz a 8,33 kHz.

Znamená to, že nová, nebo opravovaná stanice na letiště nebo do letadla musí po 1. 1. 2012 být schopna komunikovat s šířkou kanálu 25 kHz i 8,33 kHz. Tento požadavek vlastně startuje přechod na šířku kanálu 8,33 kHz a umožňuje tak přípravu na ostrý přechod.

Po 1. 1. 2014

Pro lety IFR v prostorech třídy A, B, C nebo D bude probíhat komunikace výhradně s šířkou kanálu 8,33 kHz. K tomuto datu budou převedeny na šířku kanálu 8,33 kHz všechny kmitočty OPC (Operační kmitočty).

Znamená to, že v příslušných prostorech dopravních letišť bude probíhat komunikace s šířkou kanálu 8,33 kHz

Po 1. 1. 2018

Všechna letadla v regionu ICAO EUR musí komunikovat pouze s šířkou kanálu 8,33 kHz.

ruší tento příjem přijímačů pracujících na sousedních kanálech.

Z toho je patrné, že přechod na šířku kanálu 8,33 kHz bude po technické a organizační stránce obtížný. Je třeba přijmout taková časová a prostorová opatření, aby byla letadla a letiště po technické stránce připravena.

V této souvislosti byla na Eurocontrol ustavena pracovní skupina 8,33 PSG, která zpracovává tento plán přechodu a v níž autor článku reprezentuje Českou republiku.

3 kHz

To se týká i letadel všeobecného letectví, ale i letadel armády. V roce 2018 by v Evropě neměla probíhat komunikace s širší kanálem 25 kHz.

Scénář 2

Scénář 2 se liší od scénáře 1 jen vynecháním roku 2014 pro prostory letů IFR.

Jinými slovy to pro VFR lety v ČR znamená, že bude možno komunikovat na širší kanálu 25 kHz ještě do roku 2018. (poznámka: To ale neznamená, že prostory pro přístrojové létání přejdou na širší kanálu 8,33 kHz až v roce 2018. Z hlediska hladkého přechodu na širší kanálu 8,33 kHz je nutno počítat s tím, že tyto prostory budou převedeny na širší kanálu 8,33 kHz dříve než v roce 2018. To může být dáno i dalšími požadavky na kmitočty v řízených prostorech, na příklad otevření paralelní dráhy v Praze-Ruzyni).

Česká republika se na základě požadavků Ministerstva obrany, Aeroklubu ČR a Letecké amatérské asociace kloní k přijetí scénáře 2. Je to z důvodu odložení přechodu na 8,33 kHz v prostorech letů IFR na pozdější dobu, než je stanovený rok 2014, aby mohl být vybaven větší počet letadel všeobecného letectví příslušnou stanicí a byl tak možný průlet řízenými prostory; samozřejmě se to týká i průletů všemi omezenými prostory.

Jak se v poslední době situace vyvíjí, vznikají velké tlaky na urychlení přechodu na 8,33 kHz ještě před rok 2018. Mimo

Dovětek LAA:

Co z toho plyne pro uživatele SLZ?

Aplikace scénáře č. 1 by fakticky znamenala, že od 1. 1. 2014 by nebylo možno proletět řízenými prostory (CTR, TMA) nebo omezenými prostory s radiostanicí s širší kanálu 25 kHz. Musíme si uvědomit, že značná část našeho území je pokryta různými prostory, v nichž je rádio bezpodmínečně potřebné. Podíváme-li se na Moravu, po tomto datu by nebyl vůbec možný provoz kluzáků na většině jejího území, ale také na značné části rozlohy Čech se „starou“ radiostanicí.

Z tohoto důvodu se LAA ČR a AeČR snaží tyto nepříznivé dopady co možná nejvíce oddálit. Uvědomujeme si, že výměna radiostanice za jinou je finančně velmi náročná, protože se samozřejmě nejedná o samotnou radiostanicí. Na rozdíl od SLZ je instalace do letounů a větroňů dražší o požadovanou certifikaci zástavby. O základních výdajích za užívání radiostanic jsme psali v minulém čísle Pilotu.

Vývoj v této oblasti asi nemá cenu brzdit, nebo mu bránit. Z pohledu sportovního pilota majícího a používajícího radiostanicí však s sebou nemalé investice do přechodu na 8,33 kHz nenesou žádnou přidanou hodnotu, nýbrž pouze to, že nepřijde o možnost létat jako doposud.

Náš střízlivý odhad je, že tato změna přijde sportovní piloty a provozovatele všeobecného letectví v ČR nejméně na půl miliardy Kč, počítáme-li pouze letadlové radiostanice.

Špatná zpráva je, že naprostá většina, ne-li všechny radiostanice, které dosud piloti SLZ používali, se úderem 1. 1. 2018 stanou bezcennými přístroji, a to i tehdy, když byly pořízeny za nemalé náklady relativně nedávno, rok dva nazpět.

O možnosti přeprogramovat stávající rádia na širší pásma 8,33 kHz se již teď proslychá, že tuto alternativu (z pochopitelných ekonomických důvodů) hlavní výrobci radiostanic nebudou chtít podporovat. V této souvislosti je tedy radno všechny upozornit, aby dobře zvážili nákup dražší radiostanice v pásmu 25 kHz, protože je podle současného stavu věci nebudou moci po roce 2018 používat.

Rozdílný pohled má na tuto problematiku podnik ŘLP, který vyjadřuje svoji připravenost k přechodu na 8,33 kHz v co nejkratším termínu a obává se, že by se v případě aplikace scénáře č. 2 v ČR (země na západ od nás se hlásí většinou k aplikaci scénáře č. 1) mohla stát ČR brzdou obchodní letecké dopravy v Evropě.

Vojtěch Šaman, Miroslav Huml

pracovní skupinu 8,33 PSG Eurocontrol se rovněž některými aspekty zabývá i ICAO. Na posledním jednání skupiny FMG ICAO byly členské státy vyzývány k tomu, aby byla přijata taková opatření, která by umožnila celoevropský přechod na širší kanálu 8,33 kHz ještě před rokem 2018. To je dáno absolutním vyčerpáním kmitočtů v oblasti Nizozemska, Belgie a příhraničních oblastí Německa. Rovněž Francie, Velká Británie, Rakousko a Švýcarsko se potýkají s nedostatkem kmitočtů.

Vzhledem k tomu, že dosud nebyl závazný plán přechodu přijat, jsou možné i další změny a úpravy termínů. Bez ohledu na to v jaké podobě bude plán přechodu schválen, bylo by vhodné začít s obměnou zařízení v letadlech a na letištích/plochách

SLZ co nejdříve, pokud to ekonomické a provozní podmínky umožní. Pokud bude plán přechodu na úrovni komise EU přijat, bude bez výjimky pro členské země závazný a nedodržení přijatých termínů je nepřijatelné. Je třeba si uvědomit, že s narůstající poptávkou po těchto zařízeních bude stoupat i jejich cena. Je patrné, že tímto všeobecné letectví vstupuje do nelehkého období. Na druhé straně, pokud budou respektována příslušná nařízení a stanovené termíny, je možné tuto situaci zvládnout tak, aby nebylo všeobecné letectví tímto přechodem významně omežováno či diskriminováno.

Autor článku je ministerským radou na Odboru civilního letectví Ministerstva dopravy ČR

Koexistence vysílání s kanálovou roztečí 25 a 8,33 kHz

